

Citim în "Gazeta Transilvaniei"
de-acum 100 de ani

La rubrica "Știrile zilei", apărută în nr. 16 al ziarului, este inserată informația potrivit căreia "Redactorul nostru responsabil, dl. Victor Brăncuș, și-a început azi-dimineață, la 9 ore, pedeapsa de cinci zile închisoare de stat, la care a fost condamnat în procesul nostru de presă de Curtea de Jurați din Tg. Mureșului. D-sa face pedeapsa la tribunalul de aici". În timpul celor 5 zile, mai aflăm, prerogativele funcției au fost încredințate "colaboratorului nostru, d-nul I. Lupan". Nu era nici primul, nici ultimul redactor al ziarului condamnat pentru un delict de presă, autoritățile maghiare ale vremii încercînd să înăbușe orice manifestare a spiritului național românesc. • În 21 ianuarie (GT nr. 17) Casina Română din Brașov își ținea adunarea generală anuală. Adunarea e deschisă de vicepreședintele Casinei, dr. N. Vecerdea (în anul precedent încetînd din viață președintele acesteia, "vrednicul" S. Damian). S-a ales, cu acest prilej, și un nou comitet, președinte devenind N. Vecerdea. P. Popovici a fost ales vicepreședinte, secretar a devenit N. Stinghe. Ca econom a fost ales P. Roșca, lui G. Baboe revenindu-i funcția de casier. Din comitetul Casinei făceau parte, între alții: A. Bărcan, V. Onițu, V. Brăncuș, N. Furnică. Păcat că Brașovul nu mai are azi o atît de prestigioasă instituție de cultură! • "Societatea comercianților români din Brașov" (GT nr. 17) își ținea "adunarea generală ordinară" în 27 ianuarie 1908, pe ordinea de zi fiind înscrise mai multe puncte, printre care: Raportul comitetului în legătură cu activitatea desfășurată în 1907, "Despre starea averii la finea lui 1907", "Despre bugetul anului 1908". Președinte era atunci I. Săbădeanu, secretar - I. Lengeru. Despre rolul și locul acestei societăți în propășirea afacerilor românilor din Brașov ar merita să se scrie mai mult! • Ca reprezentant al "Reuniunii agricole comitatense", învățătorul Ioan Pop, din Șinca Veche, ținea - în duminicile lunii ianuarie - în "sala școlii românești din Zărnești", "trei prelegeri populare economice", fiind ascultat (prelegerile fiind "foarte interesante") de "un număr însemnat de țărani". A vorbit despre "economia vitelor și lucrarea pămîntului". Bune ar mai fi și azi astfel de... prelegeri! Dar cine să le țină? Bătrînii satelor și-ar mai aminti cum lucrau ei odată pămîntul! • Despre o "serată a pompierilor" brașoveni aflăm amănunte în nr. 16 al ziarului. Citim: "Pentru sprijinul fondului de pompieri, aceștia vor aranja în sala Redutei o petrecere împreună cu dans. Invitările se vor face de către membrii societății, care vor vinde și bilete de intrare a 2 coroane. Suprasolviri (sponsorizări adică) se primesc cu mulțumită". Seratele sau balurile pompierilor erau evenimente memorabile în viața orașului. Oare n-ar fi interesant să se reia tradiția? • Dacă-i bal, bal să fie! O "serată costumată a ofițerilor" era organizată în 19 februarie, la Reduta, de către "Reuniunea Științifică și Casina militară" din Brașov. Cei interesați erau informați că "nu este silă de costumare" (nu e obligatorie costumafia), că este permisă și formula "domino-mascată" (doar fața mascată!). Oare în ce se vor fi mascat ofițerii? În soldați? Sau în generali... turci? • Bal fusese la Brașov și în 8 februarie. Din nr. 17 al ziarului aflăm că Reduta a găzduit, în amintita zi, un bal al "Societății de binefacere a femeilor protestante din Brașov", aflată "sub patronajul d-nei contese Mikes Zsigmond, soția d-lui fișpan". Din anunțul apărut în ziar, mai aflăm că balul s-a desfășurat "în toate salele de la Reduta", în sala de dans (sala Mare, de Sus!), la dispoziția invitaților (contra cost!) fiind puse "ceai, sandwich, prăjituri, flori și șampanie". Protestante, protestante, dar știu să petreacă! • Pentru 2 februarie 1908, ziarul (nr. 16) anunța "un concert de carnaval", susținut "în sala hotelului «Europa»" de către "capela orășenească" sub "conducerea personală" a d-lui Krause. Între piesele înscrise în program se afla și "O noapte în pădure" de Wiest. Intrarea era doar 60 de bani de persoană. Frumoase trebuie să fi fost aceste concerte! • O nouă "deschidere de restaurant" era anunțată cu litere mari în nr. 16 al ziarului. "Subscrișul" - anunța Carl Breyer, patronul restaurantului "Royal", ce se deschidea (reamenajat) pe Promenada de Jos, "are onoarea de a aduce la cunoștință... că am luat asupra-mi Cafeneaua și Restaurantul Royal din Promenada de Jos". Deschiderea urma să se facă cu "muzică militară" a Reg. de Inf. nr. 50, aflată sub conducerea "capelmaistrului Fiala". Restauratorul anunța, totodată, că bucătăria se află sub propria supraveghere, că le poate oferi clienților "vinuri de Ardeal curate" și în "asortiment mare", bere "proaspătă Steinbruch din berăria lui Dreher", că se primesc chiar și abonamente. "Royal" a fost unul dintre restaurantele celebre ale Brașovului începutului de veac XX. Astăzi sînt toate... celebre! Fiecare în felul lui! • Din rubrica intitulată "Cugetări", apărută în nr. 16, reținem o "zicere" semnată de Tolstoi: "Raportul dintre oamenii care dau ordine și aceia care le primesc formează esența ideii pe care noi o numim putere". Oare președintele Băseșcu e-n temă? Că nu-i displace deloc... Tolstoi. • În urmă cu un veac, la New York s-a dat o dispoziție evident discriminatorie: femeile nu mai aveau voie "să fumeze în public". Dintr-o știre apărută în nr. 15 al ziarului, aflăm astfel că o femeie "a fost arestată și condamnată" pentru că "fuma pe stradă". Întrebată de ce nu s-a conformat dispoziției autorităților, femeia "a răspuns că poate fuma cînd și unde vrea". A făcut apel contra sentinței. Și precis a câștigat, pentru că altfel nu și-ar fi permis "gestul". • În urmă cu un veac (ca să vezi că nimic nou nu e sub soare!), în stațiunea balneoclimaterică Stramberg din Moravia se desfășura (GT nr. 17) "o petrecere de dans... la care dansatorii și dansatoarele au apărut goi de tot". Urmarea: "aranjorul și primul dansator al acesteia curioase petreceri, cu numele Aug. Stanislav, a fost condamnat... la 14 zile arest". Acesta a declarat însă că cea care "a anunțat pe oaspeți la dansul fără de orice toaletă" a fost birtășița Catarina Hubenak, mare-a fost "arestată și condamnată la 3 săptămîni arest". În plus, i s-a luat și licența de a ține birt! Și uite-așa, au rămas ei în memoria... istoriei!

Rubrică realizată de Ioan POPA

Primum:

Gazeta - 170 de ani

Jumătăți de adevăr

Grigore ȚOPAN

2. Distinsul autor trece sub tăcere perioada 1937-1952, răstimp în care s-au petrecut evenimente istorice majore: războiul și introducerea regimului comunist în țară. Ca urmare, Biserica din strada Nicolae Iorga a fost martoră a trecerii, de la proprietarii greco-catolici, la utilizatorii ortodocși. În schimb, de la 1937 pînă la 1952, autorul plimbă cititorul prin secolul al XVIII-lea, lăsînd impresia că este o biserică ortodoxă, ceea ce rezultă și din felul în care este menționată cronologia preoților-protopopi. O reproducem, cu îndreptările ce le impune adevărul.

• Protopop Moise Brumboiu (nu Porumboiu), (1913-1922), primul paroh greco-catolic al Brașovului; • Protopop Mihai Hodărnău (1922-

1940), sub păstoriarea căruia s-a construit biserica, secondat la Sf. Liturghie și de preot Ioan Ploscaru (1933-1935) și preot Ioan Florea (1940-1941); • Protopop Aurel Ghilea (1941-1946), secondat de preot II Ioan Florea (1941-1946); • Protopop Gheorghe Simu (1946-1948), preot care a fost îndepărtat, în iunie 1948; acesta, împreună cu alți doi preoți, profesorul de religie greco-catolică, preot Tarța, și cu dirijorul corului bisericii, preot Giurgea, au respins trecerea la ortodoxism.

În finalul listei de mai sus, pr. prof. Oltean notează: "Protopop Ioan Florea (1927-1982)", ceea ce înseamnă că preotul amintit ar fi fost protopop ortodox al bisericii din 1927, dată acesănsă anume în textul materialului, arătînd cit de aplicat este conținutul

articolului analizat spre jumătăți de adevăr, sau așa-numitele "adevăruri contextuale". În realitate, datele despre preotul Ioan Florea sînt următoarele: - paroh greco-catolic la Ilieni (jud. Covasna), între anii 1927-1940; - paroh secund (II) greco-catolic la Biserica "Bunavestire" din Brașov, între anii 1940-1948; - protopop ortodox ("onorar"), la aceeași biserică, după desființarea cultului greco-catolic, în perioada 1948-1982. Considerăm că numele preotului Ioan

Florea nu ar trebui utilizat de către confrății noștri, ca un vâl ortodox aruncat peste realitatea greco-catolică. Aceasta, pentru că pr. Florea nu a fost mai bun protopop ortodox decît paroh II greco-catolic. A fost nemulțumit, sub trei protopopi greco-catolici, pentru faptul că nu a fost promovat el în această demnitate. Tocmai de aceea el a fost unicul dintre cei patru preoți greco-catolici din Brașov care, la 1948, a trecut la ortodoxie. Dar preotul Ioan Florea nu a fost mulțumit nici la

ortodocși, deoarece nu a fost ales protopop de județ, cum rezultă din documente din Arhiva SRI, cercetată de Călin Florea și din care rezultă că preotul Ioan Florea, în cadrul unei întrevederi cu vicarul Belacuș de la Sibiu, ar fi afirmat: "Mă tot întreb ce rost a avut unificarea? Și-au făcut jocul cu noi și acum ne aruncă" (Acta Blasienzia, II, Blaj, 2003, pag. 592). Am prezentat, așadar, câteva observații pe marginea articolului analizat spre corecta informare a cititorilor.

Cercetarea științifică brașoveană

Dr. Valeriu Bidu - "Pagina cea mai frumoasă..."

Dr. Constantin CATRINA

Valeriu Bidu a fost, în mod hotărît, și un "susținător constant al bisericii ortodoxe" (Ioan Lăcătușu, Personalități din Covasna și Harghita, Cluj-Napoca, Edit. Carpatica, 1998, p. 21-24) - apreciază dr. Ioan Lăcătușu. Mărturie acestor timpuri vor sta bisericile construite sau renovate sub îndemnul și cu ajutorul Prefectului de la Sfîntu Gheorghe; biserica și școala, administrația și activitatea cu caracter general s-au aflat în acești ani (1933-1937), conform celor constatate de istoricul Nicolae Iorga (1871-1940), mereu într-o construcție națională superioară (Idem, p. 23). De fapt, încă de la Tîrgu Secuiesc, dr. V. Bidu a găsit spirit constructiv, plin de inițiativă și putere de muncă, pe care îl aștepta un nou program de realizări pe terenul social și bisericesc, care sînd la post

noului protopopiat Oituz. Îmi permit să vă rog Î.P.S.P. să nu uitați că românii ort. din Tg. Secuiesc se găsesc pe frontul cel mai expus al ortodoxiei în jurul concentrat al tuturor confesiunilor străine de credința noastră, menit pieirii dacă Î.P.S.P. nu ne va acorda și pe viitor... înaltul său patronaj. Ei așteaptă cu înfrigurare - momentul atît de mult întîrziat - cînd vor putea din nou saluta, cu înalta D-Stră permisiunea, pe noul său paroh, Părintele Protopop Rafiroiu, acest spirit constructiv, plin de inițiativă și putere de muncă, pe care îl aștepta un nou program de realizări pe terenul social și bisericesc, care sînd la post

său să nu lase să se stingă credința ortodoxă din sufletele lor, părăsire de atîta timp. Ei sînt încredințați că prin dragostea D-Stră părintească nu vor mai fi din acest moment o turmă fără de păstor. Animați de aceste sentimente, Românii ort. ai parohiei Tg. Secuiesc vă zic Între mulți ani stăpîne (subl. n.) (Fond V. Bidu, nr. inv. 580, ciomă în creion).

Aflîndu-se despre demisia din demnitatea de prefect al județului Trei Seacune a dr. V. Bidu, din Poiana Sărată, i se expediază acestuia următoarea scrisoare (5.II.1937), semnată de Ioan Rafiroiu, protopop: Domnule Doctor,

Din svon public am luat știrea că Dvs. ați demisionat din demnitatea de Prefect al Jud. Nostru și ați fost înlocuit cu prietenul Dvs. C. Nastasi, care sper că va conduce județul cu aceeași mîndrie de român ca și Dvs. Fără ca Administrația județeană să sufere ceva din punctul de vedere românesc, pe care i l-ați imprimat în cei trei ani de conducere. Nu cunosc cauzele, cari au contribuit la această schimbare. Sau poate nici nu sînt, ci a fost un act voluntar al Dvs. Asemenea nu vreau să cred că interese de partid, sau alte interese mai puternice, decît cele susținute de Dvs. cu atîta demnitate românească și simțăminte patriotice - în acest județ timp de trei ani - ar fi forțat demisia Dvs. De la postul de veghe ce-l dețineți aici în Secuime, într-un județ, unde minoritatea românească copleșită de majoritatea puternică minoritară să sufocă pe toate tărîmurile vieții sociale, într-un stat românesc, la piedestalul căruia stă jertfa curată a celor 800.000 eroi și nesfîrșitul cortegiu al martirilor de veacuri. Activitatea multilaterală, cu o peceate atît de superioară românească, depusă în potirul Vieții de neam, timp de 14 ani și mai ales ca prefect, introducerea unui ritm românesc atît de accentuat pe teren cultural, școlar-bisericesc, gospodăresc etc. este pagina cea mai frumoasă scrisă în istoria acestui județ și

evocatoare a unei vieți ce ne dă conștiința că sîntem noi stăpîni ai acestui colț de țară, martirizat sub stăpînirile streine, pînă la pierderea a tot ce are mai scump un popor: grai, religie, obiceiuri, ce fac parte din patrimoniul sacru al ființei sale. Dacă ați căzut învins de această ținută demnă de mare patriot român și bun creștin al credinței strămoșești, ați căzut ca un erou. Vă felicit și Vă string mîna. Cei ce mai simțim româneste și ne iubim țara trebuie să preferim totdeauna o luptă eroică, în două cu moartea, dacă va trebui, ca V. Marin și Ionel Moța, decît să trăim o viață moleșită - pricinică străinilor pentru stăpînirea și mai departe a unui popor atît de mîndru și nobil, cum e poporul românesc, în a cărui mare familie ne integrăm. Pentru eroismul Dvs. dinamic, Vă string mîna cu aceeași prietenie de totdeauna și gata a relua lupta alături de Dvs. oriînd, al Dvs. admirator Ioan Rafiroiu

Protopop ort.[odox], fost vol.[untar] în arm.[ata] rom.[ână].

[P.S.]

Astăzi, 26.II.1937. Acestea sînt rîndurile mele din scrisoarea "pierdută" și motivul pentru care V-am scris în Sft. Gheorghe la 23.II. a.c. că nu pot lua contact cu Dvs. într-o audiență, pe care Vă o solicitasem la telefon...

(va urma)

File de istorie literară

Alexandru Vlahuță, un rapsod al peisajului românesc

Prof. N. VLAD

Generații de elevi l-au înflînt în paginile manualelor școlare cu nemuritoare sa operă "România pitorească". Poeziile, destul de multe, cu mici excepții, au ajuns la inima cititorilor, extrem de puține. Născut în zodia Fecioarei, pe 5 septembrie 1858, în urmă cu un secol și jumătate, în comuna Peșești din fostul județ Tutova, într-o familie săracă, dominată de un ascetism sever, găsindu-și liniștea sufletească între zidurile mănăstirilor și în lăcașurile sfînte. A avut parte de o copilărie nefericită, marcată de tot felul de privațiuni. Cu greu termină liceul la Bîrlad, iar greutățile vieții îl determină să se căsătorească de

tînr cu Ida, fata profesorului de italiană Paganino, mai în etate cu 20 de ani, de care divorțează în 1885, la cererea acesteia, pe motive de instabilitate conjugală a soțului. După aceea are parte de mai multe căsătorii eșuate. Se mută la București, unde ocupă diferite funcții modeste, mai ales în învățămînt, apoi meditator pe la diferite familii și pensioane particulare. În administrația publică este șef de birou în Ministerul Domeniilor, revizor școlar și referendar la Casa Școalelor. Avea patima jurnalistică. La Tîrgoviște scoate revista "Armonia", între anii 1881-1883. Provenit dintr-o familie nevoiașă din mediul rural, cunoaște îndeaproape soarta țărănului român, afirmînd înduioșat: "Săraca țărăn, multe

mai trage și nimeni nu-l crede"! Dintr-un asemenea sentiment s-a ivit schița "Socoteala", idee reluată și de Caragiale în "Arendașul român". Revoltele țărănești din anul 1907 îl determină să ia atitudine împotriva reprimării singeroase a acestora de către autorități, arătînd că principala cauză a mișcărilor sociale din rîndul țărînimii este minciuna și abuzul conducătorilor care nu și-au îndeplinit făgăduința față de țărînie. Expresia arhicunoscută "Minciuna stă cu regele la masă", cu care începe filipica din poezia "1907", nu demonstrează că Vlahuță a fost un antimonarhist, ci dimpotrivă. El este cel care lansează navelistica în literatura română ("Părintele Nil", "Un Crăciun", "Mogîldea"). La el constatăm o oroare înnăscută pentru brutalitate. Pasiunea pentru jurnalistică îl duce la apariția revistei "Vieța", împreună cu A. Urechia. Între timp, scrie monografia "Pictorul Nicolae Grigorescu", iar în 1904 apare cunoscuta "România pitorească", rod al unor călătorii pe teritoriul României de atunci. Încet-încet, prin încercări timide, romanul românesc începe să capete contur. Această febră îl cuprinde și pe Vlahuță să încerce, în romanul "Dan", analiza subconștientului tulbure

dominat de inconștient în comportare, sfîrșind în dezechilibru mintal acut, adică demența. În poezie este unul dintre epigonii lui Eminescu. Încă din start își exprimă neputința de a-l asimila pe genialul poet: "Pe Eminescu, noi, poeții tineri, zadarnic încercăm, noi-i vom ajunge". În primul rînd, l-au impresionat pe Vlahuță, în opera lui Eminescu, elementele cu aspect de disertaje și satiră. În poeziile erotice, Vlahuță îl copiază pe Eminescu fără însă a-l pricepe. Aminteam la început despre singura reușită a lui Vlahuță, păstrată grație manualelor școlare în conștiința românilor. Este vorba de "România pitorească". Ca într-un rulaj cinematografic, autorul își exprimă admirația față de glorioasa noastră istorie și obîrșie, paralel cu expunerea peisagistică a acestui pămînt binecuvîntat de Dumnezeu. Autorul evocă plin de mîndrie rezistența și perenitatea poporului nostru în fața urgilor care s-au abătut asupra acestui pămînt. "Ca trestia în vînt ne-am îndoit, dar nu ne-am frînt, și-aici am stat". Se întreabă, îndurerat: "Unde am fi ajuns astăzi, dacă am fi fost lăsați în pace?!". Întreaga carte este dominată de un optimism viguros, destinat acestui popor unde, așa cum se exprimă autorul, dragostea de patrie este o adevărată religie.

Brașoveni în Enciclopedia
Muzicii RomâneștiHelge Alexander
Bömches(cîntăreț de operă - bas, lied și oratoriu, n.
18.IX.1933, Brașov)

Studiile muzicale le-a urmat la Brașov, cu Viktor Bickerich (teorie-solfegiu), Gustav Borger, Gogu Simionescu și Valentina Crețoiu (canto). A debutat pe scena Teatrului Muzical din Brașov (1958) în rolul Don Pizzaro din *Fidelio* de Beethoven. A fost solist la Opera Română din Iași (1964-1966) și la Teatrul Muzical din Brașov (1966-1974). A colaborat permanent cu Wiener Staatsoper și a participat la Festivalul internațional de la Salzburg. Repertoriul său de bas cantabil a cuprins operele *Rigoletto*, *Bărbierul din Sevilla*, *Faust*, *Fidelio*, *Don Pasquale*, *Lucia di Lammermoor*, *Trubadurul*, *Mad mascat*, *Nabucco*, *Freischütz*, *Boema*, *Turandot*, *Manon*, *Carmen*, *Căsătoria secretă*, *Evgניה Oneghin*, *Lakmé*, *Don Giovanni*, *Flautul fermecat*, *Favorita*, *Xerxes*, *Otello*, *Lohengrin*, *Idolul sfîrîmat* (Norbert Petri), *Don Carlo*, *Salomea*, oratoriile și cantatele *Rappresentazione di anima e di corpo* (Cavaliere), *Mathäus Passion*, *Johannes Passion*, *Cantata țărănească*, *Cantata cafelei*, *Oratoriul de Crăciun*, *Messa înaltă în si minor*, *Actus tragicus* și *Cantata de vîntoare* (Bach), *Judas Macchabäus*, *Susana*, *Messias* (Händel), *Requiemul* (Haydn), *Oratoriul de Crăciun* (Paul Constantinescu) etc. Cîntăreț de larg ambitus repertorial și vocal (lieduri de la Mozart, Beethoven, Schubert, Schumann, Brahms pînă la Richard Strauss, Debussy, Loewe, Enescu, Tiberiu Brediceanu), Helge Bömches s-a impus mai ales în rolurile de caracter, fiind un mare actor. A colaborat cu Herbert von Karajan, Ernst Märzendorfer, Napoleone Annovazzi, Mirella Freni, John Vickers, Stefania Malagu, Ryland Davies, Suzanne Sarroca, Joanna Simon, Gabriele Fuchs, William Holley, José van Dam, Enrico Fissore, Anna Maria Balboni, Ruggero Orfino, Brian Doulon ș.a. A întreprins turnee artistice în Germania, Austria, Bulgaria, Italia, Irlanda, Franța, Anglia, Elveția, Spania etc. A fost distins cu Premiul Presei din Dublin (1969).

(Din "Enciclopedia Muzicii Românești", vol. 2 (B) de Violet Cosma, în colaborare cu Luminița Vartolomei și Constantin Catrina; lucrarea se poate procura la telefon 021/313.29.93)